

"De IJsselstreek"

De IJsvogel

De IJsvogel

Colofon

VOORZITTER:

Henk Hietbrink, Epserenk 26
7214AR Epse 0575-491992

SECRETARIAAT:

Tineke Hirschler, Buddezand 16
7384 CA Wilp
e-mail: vwgijssestreek@gmail.com

PENNINGMEESTER:

Co van Winsum, Paul Gabriëlstraat 1,
7425 NV Deventer
e-mail: co.van.winsum@planet.nl

BESTUURLID:

Excursies en lezingen:
Harry Dijkerman, Het Wilgert 50
7214AW Epse
e-mail: harry-dijkerman@zonnet.nl

BESTUURLID:

Annemieke Nierop, Middenweg 36,
7384 BB Wilp
e-mail: annemiekenierop@gmail.com

BESTUURLID:

Mieke Iwema, Boxbergerweg 62
7431 PP Diepenveen
e-mail: iwemaml@xs4all.nl

REDACTIE:

Ellen Somhorst
e-mail: e.somhorst@hotmail.com

TEKSTCORRECTIES

Marcel Hutten
e-mail: marcelhutten@planet.nl

OPMAAK IJSVOGEL:

Harry Dijkerman

VERZENDING IJSVOGEL:

Rennie Veldhuizen
e-mail: rennie.veldhuizen@gmail.com

Inhoud

- 3 Van de redactie
- 4 Oehoe is een het inburgeren in onze regio
- 7 Eieren en voedsel
- 7 Uilenwerkgroep IJsselstreek
- 10 Tuinvogelplezier 4
- 13 Jaar van de wilde eend
- 14 Gezocht eigenaar van deze vingers
- 15 Informatie vogelwerkgroep
- 16 Excursies en activiteiten

Cover foto wilde eend: Harry Dijkerman

Van de redactie

Nieuw bestuur

Tijdens de jaarvergadering van februari hebben we een aantal nieuwe bestuursleden gekozen en bij de vergadering van maart zat er een nieuw bestuur voor. Met een paar oudgedienden als Henk, Tineke en Harry. En met nieuwe gezichten Annemiek en Mieke als algemeen bestuurslid en Co als nieuwe penningmeester. Het is een mooi gezicht zo'n nieuw bestuur, nog een klein beetje onwennig maar toch wel echt op hun plek. Misschien heeft Harry ergens in deze IJsvogel een actiefoto geplaatst die op de vergadering genomen is. In de zaal zaten oud-bestuursleden Coby en Wil die zich weer direct opgenomen voelden tussen de gewone vogelwerkgroepleden. Ik wil ze hierbij nog graag bedanken voor hun jarenlange inzet voor de vogelwerkgroep.

Nieuw vogelseizoen

Inmiddels is het nieuwe vogelseizoen al weer helemaal begonnen. Doordat we geen winter hebben gehad, begonnen de meeste vogels al direct in het nieuwe jaar met het zingen van hun hoogste lied. Tijdens de best lange regenperiode werd het wat stiller maar nu de zon er weer is, wordt er overal gebouwd aan nesten en zijn tegen de tijd dat jullie dit lezen de meeste zomergasten al weer terug. Overal worden dan eieren gelegd en hoogstwaarschijnlijk zijn er ook alweer een heleboel jongen uit het ei gekropen tegen die tijd. En wordt er ondanks de Coronacrisis druk geteld op MUS- en BMP-plotjes, boeren geholpen de weidevogels te ontzien en kolonievogels gemonitord

Nieuwe IJsvogel

In deze IJsvogeleeditie vinden jullie heel veel uilen-nieuws. Piet vertelt over het plaatsen van de Oehoe nestbakken en Anne heeft het verslag van de uilenwerkgroep aangeleverd. Daarnaast staan er wat kortere artikelen in deze IJsvogel en vertelt Janneke Huismus over de waarnemingen in haar tuin. Mike heeft een artikel gemaakt over de Jaar van de Wilde Eend waarin staat naar welke informatie Sovon zoekt en waarmee je hen kunt helpen. Onderzoek doen terwijl je de eendjes voert: best een aantrekkelijk idee. En vergeet niet te kijken of het jouw hand is die in deze IJsvogel staat. Wanneer je hem herkent en mij daarvan kunt overtuigen krijg je een afdruk. Veel plezier met deze IJsvogel.

Nieuwe aandoening

Het Coronavirus gooit heel wat roet in het eten. Excursies worden afgelast. Cursussen gaan niet door. In ieder geval de vergadering van april waar normaliter deze IJsvogel die je nu leest zou worden uitgedeeld, ook niet. En naar alle waarschijnlijkheid zal die van mei ook wel komen te vervallen. En niet te vergeten: ons voorjaarsweekend.... Alle groepsactiviteiten

staan stil. Dat houdt je natuurlijk niet tegen om er op een prachtige voorjaarsdag heerlijk alleen op uit te trekken en te genieten van alle vogels om je heen. De vogels hebben gelukkig geen samenscholingsverbod en zingen er volop op los.

Ik doe hierbij nog even de richtlijnen van Sovon die je moet volgen wanneer je uit vogelen gaat:

Ga uitsluitend alléén vogels tellen of nesten monitoren
Houd je in het veld op ruime afstand van eventuele andere bezoekers, minimaal 1,5 meter. Mijd drukke plaatsen

Verplaats je alleen en rechtstreeks van en naar je onderzoeksgebied. Maak dus geen gebruik van gedeelde vervoermiddelen

Conformeer je aan de maatregelen van de terreinbeheerder op wiens terrein je actief bent.

Ik hoop dat het jullie allemaal goed gaat en dat jullie deze moeilijke periode goed door komen.

De redactie

Aalscholver in broedkleed. Foto Harry Dijkerman

Oehoe is aan het inburgeren in onze regio

Oehoe's spreken tot ieders verbeelding. Een magische vogel, toonbeeld van wijsheid, bringer van ongeluk. De *Bubo bubo* behoort tot de grootste uilen ter wereld. Ooit sterk vervolgd en vrijwel uitgestorven in Europa, maar nu weer in de lift, ook in Nederland. Het was dan ook te verwachten dat de Oehoe zich als broedvogel zou gaan vestigen in onze regio, maar als het dan echt gebeurt- gaat je vogelhart wel even sneller kloppen.

Wat hier aan vooraf ging

In maart 2016 werd Twello opgeschrikt door een zogenaamde "terror" Oehoe. De vogel liet zich zien en horen op een landgoed grenzend aan Twello. Zodra je uit de auto stapte begon het dier enthousiast te roepen en vloog soms op nieuwsgierige bezoekers toe. Niet zozeer om angst en verderf te zaaien, maar omdat hij dat zo gewend was, want zo bleek, het was een ontsnapt exemplaar. Later is de vogel teruggevangen.

Zes maanden nadien werd de VWG benaderd om eens te komen kijken bij afvalverwerkingsbedrijf Circulus in het havengebied van Deventer. Daar zou dagelijks een grote uil in de loods zitten. En dat klopt! Een grote Oehoe deed zich hier tegoed aan de ratten en kokmeeuwen, die hier rijkelijk voorhanden zijn. In eerste instantie leek het om een wild exemplaar te gaan en zijn we zelfs als VWG, samen met mensen van de landelijke Oehoewerkgroep, de omgeving wezen verkennen op potentiële broedplekken. Later, toen het grote publiek ook lucht had gekregen van deze ontdekking, werd uiteindelijk toch een foto geschoten, waarop duidelijk een kwekersring te zien was. Jammer in zekere zin, maar de vogel heeft zich tot eind februari 2017 in dit gebied weten te handhaven en veel vogelaars blij gemaakt.

Hierna bleef het even stil wat Oehoe's betreft, totdat

eind 2017 een mevrouw uit Boskamp zich melde bij de Oehoewerkgroep, met de mededeling dat zij af en toe een Oehoe hoorde vanuit haar slaapkamer. In eerste instantie werd zij niet echt serieus genomen, zo van "ja mevrouw, droom maar lekker verder". Maar rond kerst 2018 hoorde ons VWG- lid Gerrie Roeterf ook een Oehoe vanuit koetshuis De Haere richting Hengforderwaarden. Dit werd later bevestigd door Wil Gerritse. Niet echt in de buurt van Boskamp, maar Oehoe's kunnen grote territoria hebben tot 25 km², dus dan is het niet onwaarschijnlijk dat het om dezelfde uil gaat. Als klap op de vuurpijl had ik zelf het geluk om in april 2019, tijdens een inventarisatieronde door de Hengforderwaarden, een Oehoe op te jagen uit zijn roestboom. Per ongeluk, laat dat duidelijk zijn. Ik was al eerder onder de boom doorgelopen, maar had de uil niet zien zitten. Pas op de terugweg hield ik juist onder deze oude wilg stil om wat gegevens op mijn telefoon in te voeren. Dat was net iets te veel voor de Oehoe, waarop hij/zij geruisloos wegvloog. Spectaculair, want de vogel zat op slechts 3 meter boven mijn hoofd. En dan zie je hoe groot zo'n Oehoe is; de spanwijdte kan oplopen tot 1,90 meter! Onder de boom lagen plukresten van een Meerkoet en een Wilde Eend plus een grote braakbal met de schedel van een forse Bruine Rat.

Al met al werd het steeds waarschijnlijker dat het om een gevestigd territorium ging en toen de mevrouw uit Boskamp eind vorig jaar ook duetten hoorde van zowel man als vrouw, konden we met zekerheid spreken van een (broed)paar. Hierop werd het plan geboren om binnen dit territorium een aantal nestboxen op te gaan hangen, in de hoop het stel te kunnen verleiden hierin te gaan broeden. In het buitenland zijn hier al positieve ervaringen mee opgedaan. De donderdaggroep had al snel twee boxen gereed, maar toen moest nog wel het één en ander geregeld worden.

De voorbereiding: het zoeken van geschikte locaties

Als eenmaal besloten is dat er kasten getimmerd

Terror Oehoe Twello. Bij balts vallen de witte keelveren op.

gaan worden, moet je ook weten waar de beste locaties zijn om ze te plaatsen. Daarvoor hebben Anne Buijtenhek (uilenwerkgroep) en ik binnen het vermeende territorium van de Oehoe's een flink aantal bospercelen afgestruind, op zoek naar geschikte nestbomen, die voldoen aan de volgende criteria:

- Nestboom moet niet verder dan 50 meter uit de bosrand staan.

- Op minimaal 6 tot maximaal 9 meter hoogte moet een goede bevestigings mogelijkheid zijn, dwz één of meerdere zware zijtakken waar de box op geplaatst kan worden.

- Er moet een vrije aanvliegroute zijn naar de box (Oehoe's hebben grote vleugels!).

- In de buurt van de nestboom moeten liefst enkele oude, wintergroene naaldbomen staan (bijvoorbeeld Douglasspar) waar het mannetje zich overdag kan verschuilen als het vrouwtje op de eieren zit of kleine jongen heeft.

- Nestboom moet op een rustige, verscholen plek staan, buiten het zicht van wandelaars en andere recreanten. Teveel belangstelling in de broedfase kan schadelijk zijn voor het broedsucces. Ook beperkt dit het risico op nestroof van de jongen (er is nog steeds een levendige handel in Oehoe's!)

Als eenmaal een aantal geschikte nestbomen gevonden zijn, moet de eigenaar van de geselecteerde bospercelen nog benaderd worden. Soms is dit nog wel een zoektocht in gebieden met versnipperd bosbezit. Als de eigenaar ook instemt met het plaatsen van een nestbox op zijn of haar terrein kan het "echte" werk beginnen.

Het ophangen van de nestboxen

Het klinkt misschien eenvoudig, maar het ophangen van zo'n nestbox voor een Oehoe is bepaald geen sinecure. Het vereist de nodige deskundigheid, stalen zenuwen en je moet geen last hebben van hoogtevrees. De boxen zijn 1x1 meter groot met een opstaande rand van circa 30 centimeter en moeten opgevuld worden met fijn grind. Bedenk daarbij dat ze op zo'n

Nestbox 1-Wim Visser en Ronald Groenink met een nestbox naar ijzige hoogte

7 à 8 meter hoogte moeten komen en dan ook nog precies waterpas! Dan heb je niet veel verbeeldingskracht nodig om te bedenken dat niet iedereen dit kan en durft.

In ons geval zijn de boxen geplaatst door Wim Visser (72 jaar!!) en Ronald Groenink, onder "toezien" oog van Ab Winkelman en mijzelf. De eerste box was ook meteen een behoorlijke uitdaging. Op 9 meter hoogte, op het maximale bereik van de ladder. Eerst dwarslatten bevestigen aan zware zijtakken, waar de zware box dan op moet rusten. Wim beschikte hierbij op een genetisch ingebouwde waterpas, al balanceerend op grote hoogte. Het omhoogtakelen van de box was ook nog wel een uitdaging, maar uiteindelijk lukte het toch om de box op zijn plaats te krijgen. Daarna moest nog de vulling- het grind- naar boven getakeld met emmers. Na ruim 2 uur zwoegen was de klus dan eindelijk geklaard. Gelukkig ging het plaatsten van de tweede box wat makkelijker en dus sneller. Het ligt in de bedoeling om binnenkort nog twee bakken te plaatsen. En dan maar hopen dat de Oehoe's de nestboxen gaan ontdekken en waarderen.

Oehoe's in Nederland

In de eerste helft van de vorige eeuw verdween de Oehoe uit grote delen van Europa, met name door vervolging. Betere bescherming en succesvolle herin-

Nestbox 2. Het optakelen van het grind als bodemvulling in de nestbox

Oehoe in loods van Circulus-Deventer havengebied, november 2016

producties leidden tot een keerpunt in Duitsland, en van daar uit wist de Oehoe geleidelijk aan ook andere gebieden te koloniseren, waaronder Nederland. Vanaf 1997 broeden er jaarlijks Oehoe's in Nederland, in eerste instantie vooral in kalksteengroeven in Zuid-Limburg. Gelderland werd bereikt in 2002 en Overijssel in 2010.

Inmiddels zijn er minstens 6 broedparen gelokaliseerd in "onze" provincie. Het landelijk aantal broedparen/-territoria lag in 2019 op 38, alweer beduidend meer dan de 16-23 territoria die in de laatste atlasperiode (2013-2015) vastgesteld werden. Al hoewel ze graag op al dan niet kunstmatige rotswanden broeden, betrekken ze de laatste jaren ook steeds vaker grotere bosgebieden, waar ze onder andere op oude havikhorsten broeden, maar soms ook gewoon op de grond. Ook speciaal voor hen opgehangen nestboxen worden gebruikt. Zo is in Overijssel één nestbak al meerdere jaren bezet.

Slot

Ik hoop binnen een paar jaar een vervolgartikel te mogen schrijven over het broedsucces van dit paar-tje Oehoe's in één van onze nestboxen, met een paar mooie foto's van hun kroost. De tijd zal het leren. In ieder geval zijn Oehoe's, eenmaal gevestigd, erg honkvast en kunnen tientallen jaren hetzelfde territorium bezetten. Volgens Wikipedia kunnen ze zelfs tot maximaal 75 jaar oud worden, dus de kans dat ze eens één van "onze" boxen gaan gebruiken is zeker reëel.

Tekst en foto's: Piet Schermerhorn

Terror Oehoe Twello. Bij balts vallen de witte keelveren op.

Eieren en voedsel

Er leeft bij veel mensen het idee dat er aanzienlijk meer eieren worden gelegd dan er uitkomen. Dat valt erg mee maar sommige eieren zijn niet bevrucht of onvoldoende opgewarmd. Het is ook niet eenvoudig al die eieren onder zo'n klein lijfje te manoeuvreren. Maar zelfs al komen alle eieren uit, dan betekent dat niet dat alle jongen vliegvlug worden, laat staan de eerste winter overleven. Zeker bij kleine vogels is dit het geval. Die hebben meer moeite zich warm te houden dan grote en vallen bovendien makkelijker ten prooi aan roofvogel, kat, bunzing of vos. Vrijwel alle vogelsoorten passen het aantal eieren dat ze leggen aan de voedselsituatie aan. Dat is een bijna autonoom proces. Voordat een vrouwtje eieren kan leggen, moet ze in broedconditie komen. Ze moet een bepaald minimumgewicht bereiken met voldoende eiwitreserves om aan de leg te kunnen raken. Onlogisch is dat niet want eieren fabriceren is een intensief proces. Ga maar na: een Koolmees weegt 18 gram en legt gemiddeld 9 eieren, elk 1,7 gram zwaar. Niet alle eieren worden in één keer gelegd maar met enige fantasie zou je het kunnen vergelijken met een vrouw die een kind baart van 60 kilo! Een Winterkoning weegt nog geen 10 gram en legt zes eieren van 1,3 gram. En vaak ook nog eens twee keer per jaar. Omdat er zo veel energie nodig is om in broedconditie te komen en er bovendien garantie moet zijn voor voldoende voedsel voor de jongen, passen de vogels het aantal eieren aan de omstandigheden aan. In slechte muizenjaren leggen Kerkuilen, die vooral van muizen leven, minder eieren; heel soms slaan ze zelfs het broeden over. Omgekeerd wordt er in extreem goede muizenjaren soms twee keer gebroed. En in natte, koude lentes verkleinen onder meer Kool- en Pimpelmezen hun legfels.

Met dank aan de Vogelbescherming

Uilenwerkgroep IJsselstreek

2019, het jaar waarin records werden gebroken

Vrijwilligers

Onze 'oudgedienden' Klaas Spijker, Wim Visser en Hans Blaauw zijn nog steeds onderdeel van de uilenwerkgroep. Net zoals Han Grobbe, Carin Dassel, Harry Dijkerman, Elma Vonk en Anne Buijtenhek. Jeroen Stam heeft ons versterkt voor de regio Schalkhaar.

Werkzaamheden

De uilenwerkgroep zet zich in voor het welzijn van de uilen in de gemeente Deventer.

Wij doen dit onder andere door:

Plaatsen en onderhouden van nestkasten,
Registreren en ringen van steen- en kerkuilen,
Voorlichting en advies aan erfbewoners en belangstellenden,
Verbetering van de leefomgeving,
Uitwisseling van kennis aan 'peers'

Zoals elk jaar beginnen wij in het voorjaar met de controles van alle nestkasten. Normaal gesproken begint het seizoen bij de steenuilen, maar dit seizoen was alles anders. Volgens de geruchten door het land waren door de aanwezigheid van de vele muizen sommige broedsels van kerkuilen dit jaar even vroeg als die van de steenuilen, dus we moesten alle kasten tegelijk controleren, wat een werk! Ik ben trots op onze werkgroep dat we dat voor elkaar hebben gekregen.

In het najaar hebben we kasten gerepareerd of vervangen tijdens de 'schoonmaak-ronde'. Tevens zijn er nieuwe kasten opgehangen op nieuwe locaties.

Resultaten 2019

Onderstaand een overzicht van de steen en kerkuilenresultaten.

Deventer-Zuid omvat gedeeltes van Epse, Steenenkamer en Wilp.

Stenuilen	Diepenveen	Schalkhaar	Deventer-Zuid	Totaal IJsselstreek	Overijssel
Schatting totale aantal broedparen in werkgebied	4	15	4	23	1292
Aantal nestkasten in werkgebied	30	39	15	84	2029
Aantal nestkasten met broedsels	4	14	2	20	655
Aantal succesvolle broedsels	1	11	2	14	512
Aantal mislukte broedsels	3	4	0	7	139
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per succesvol legsel	5,0	3,0	3,0	3,9	3,6
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per gestart legsel	1,3	3,0	3,0	2,6	2,9
Totaal aantal uitgevlogen jongen	5	43	6	54	onbekend

Tabel resultaten steenuilen IJsselstreek

In Schalkhaar hebben de steenuilen het meeste succes. Maar liefst 43 kuikens zijn hier groot geworden. Diepenveen had 1 succesvol broedsel en Deventer-Zuid 2. In totaal zijn er 54 jongen uitgevlogen.

We zitten dit jaar op een gemiddelde van 3,9 uitgevlogen jongen per succesvol legsel, dat is hoog voor steenuilen, en daarmee zitten we zelfs boven het Overijssels gemiddelde van 3,6. In 2018 stond het Overijssels gemiddelde nog op 2,7; een groot verschil met afgelopen jaar.

Onze werkgroep heeft niet eerder zoveel bezette nestkasten gehad. Het uitbreiden van het aantal nestkasten brengt ook broedsucces met zich mee. Helaas hebben we ook de helft van onze broedsels zien mislukken. De reden hiervoor is niet altijd duidelijk, meestal tref je de nestkast leeg aan bij het ringen. De ouders zitten niet meer in de kast en de eieren/jongen zijn verdwenen of gepredeerd. Ondanks dat alle

Steenuil	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Schatting totale aantal broedparen in werkgebied	9	12	14	17	22	20	23
Aantal nestkasten in werkgebied	40	59	58	66	69	75	84
Aantal nestkasten met broedsels	8	10	12	15	18	15	20
Aantal succesvolle broedsels	5	7	8	10	13	14	14
Aantal mislukte broedsels	3	3	3	6	5	1	7
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per succesvol legsel	2,6	4,9	2,5	3,1	3,2	3,1	3,9
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per gestart legsel	1,6	3,4	1,7	2,1	2,3	2,9	2,6
Totaal aantal uitgevlogen jongen	13	34	20	31	41	44	54

Tabel jaaroverzicht steenuilen

kasten steenmarter-proof zijn gemaakt in de laatste jaren, blijven er altijd andere roofdieren die de kast in kunnen. Ook kan er ziekte optreden of onbevuchte eieren. De opbrengst had dus zeker hoger kunnen zijn. Desondanks de mislukte broedsels hebben we niet eerder zoveel jongen zien uitvliegen sinds de oprichting van onze werkgroep, maar liefst 54.

Kerkuilen	Diepenveen	Schalkhaar	Deventer-Zuid	Totaal IJsselstreek
Schatting totale aantal broedparen in werkgebied	9	4	0	13
Aantal nestkasten in werkgebied	13	17	0	30
Aantal nestkasten met broedsels	7	4	0	11
Aantal succesvolle broedsels	7	4	0	11
Aantal mislukte broedsels	1	0	0	1
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per succesvol legsel	3,9	5,3	0	4,4
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per gestart legsel	3,4	5,3	0	4,0
Totaal aantal uitgevlogen jongen	27	21	0	48

Tabel resultaten kerkuilen IJsselstreek

N.B.: de resultaten van Overijssel van kerkuilen waren nog niet bekend bij het schrijven van het jaaroverzicht.

De kerkuilen hebben het in heel het land geprofiteerd van een muizenrijk jaar, zo ook bij ons in de regio. In totaal zijn er 48 jongen uitgevlogen, wederom een record, met een gemiddelde van 4,4 uitgevlogen jongen per succesvol legsel.

Het ene mislukte broedsel in Diepenveen betrof een 2e legsel van een paartje dat eerder in het seizoen al 4 jongen had grootgebracht. We hebben niet eerder een 2e broedsel in eenzelfde seizoen gehad. Het 2e broedsel bleek niet succesvol en troffen een ei en een overleden jong van 30 dagen oud aan. Het was niet gepredeerd, dus dan blijft over ziekte of ondervoeding. Dat laatste hopen wij niet, want dat zou inhouden dat één of beide van de adulten niet meer kon voeren, ondanks alle muizen. Het is een nest wat elk jaar succes heeft sinds de plaatsing van de kast dus hopelijk is er niet iets gebeurd met de adulten zodat we volgend jaar op dezelfde locatie weer succes hebben.

De kerkuilen zijn bezig met een opmars in ons werkgebied. Sinds 2016 monitoren wij de kerkuilen even intensief als de steenuilen. Wij hebben meer nestkasten geplaatst en bestaande kasten in onze administratie opgenomen. Beiden hebben eraan bijgedragen dat er een stijgende lijn is het aantal succesvolle

broedsels. Van 21 uitgevlogen jongen in 2016 naar 48 jongen in 2019, meer dan een verdubbeling in 4 jaar. 2018 was een tegenvallend jaar, vermoedelijk door de aanhoudende droogte.

In de omgeving van Diepenveen worden er nu zelfs meer kerkuilenbroedsels aangetroffen dan steenuilenbroedsels. Of de daling in steenuilenbroedsels of een andere reden, zoals het toenemen van nette erven in de regio, zal blijken in de komende jaren.

Kerkuilen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Schatting totale aantal broedparen in werkgebied	3	5	8	12	10	13
Aantal nestkasten in werkgebied	14	14	14	24	27	30
Aantal nestkasten met broedsels	1	2	7	11	3	11
Aantal succesvolle broedsels	1	0	6	11	2	11
Aantal mislukte broedsels	0	2	1	0	1	1
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per succesvol legsel	3,0	0	3,5	3,3	2,5	4,4
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per gestart legsel	3,0	0	3,0	3,3	1,7	4,0
Totaal aantal uitgevlogen jongen	3	0	21	36	5	48

Tabel jaaroverzicht kerkuilen

Steenuil jongen met prooien in kast

Andere bewoners

Op 25 september troffen wij bij de nacontroles in een steenuilenkast een verlaten nest aan, alleen niet van een steenuil... Nu treffen we wel vaker nesten van andere soorten aan, zoals spreeuw of koolmees, maar hiervoor moesten wij echt het internet raadplegen. In het midden lag een oud nest van hommeltje bij. Uit de vele resten konden we opmaken dat het om een boomhommelnest ging.

Achterin in de linkerhoek van de kast zat een ander nest met larven. Na wat gespeur online denken we dat het om een nest wasmotten ging. Het schijnt dat wasmotten namelijk parasiteren op nesten van hommels.

Een hommelnest is éénjarig en gezien het verlaten, dan wel geparasiteerd, hebben we de kast schoon-

gemaakt voor volgend jaar. We zijn benieuwd wat we dan aantreffen.

Hommelnest

Ringen

In 2018 ben ik gestart met de opleiding voor het ringen van uilen en heb in de zomer van 2019 het ringexamen afgelegd bij ringer Erwin Bruulsema uit Drenthe en voltooid.

Hierdoor kon ik voor het seizoen van 2019 zelfstandig het RAS-project beheren voor de steen- en kerkuilen voor het gebied van de VWG IJsselstreek en Olst-Wijhe.

Wat betreft de steen- en kerkuilen zijn er 110 adulten en nestjongen geringd in het werkgebied van VWG De IJsselstreek en 260 uilen in Olst-Wijhe. Totaal zijn er in 'zuid-west-Salland' daarmee 360 uilen geringd, een prachtig rond getal.

Door het muizenrijke jaar was het een druk ringseizoen voor de uilen. Er waren niet alleen meer broedsels, maar ook veel grote legfels. Vooral de kerkuilen hebben het seizoen op zijn kop gezet en zijn vroeg begonnen en laat geëindigd met broeden. Het seizoen begon op 10 mei toen ik de eerste jonge steen- en kerkuilen al kon ringen. Normaliter vliegen de kerkuilen pas rond eind juni/juli uit. Op 7 oktober heb ik het laatste nest kerkuilen geringd, dit betrof een 2e legsel.

Met dank aan Hans de Jonge en alle vrijwilligers van de uilenwerkgroep van IVN De Grutto van Olst-Wijhe voor de steun en vele werkzaamheden in hun werkgebied.

Terugmeldingen

Dit jaar ontvingen wij de volgende terugmeldgegevens van de geringde steenuilpullen of aangetroffen adulten. Van de kerkuilen hebben we dit jaar geen terugmeldingen mogen ontvangen.

Geringd op 23-6-2016 in Diepenveen als nestjong. Teruggevangen op 10-5-2019 in een nestkast in Terwolde. Afstand 4km.

Geringd op 5-6-2018 in Schalkhaar als nestjong. Te-

ruggevangen op 27-5-2019 in een nestkast met 5 pullen in Lettele. Afstand 4 km. Enkele weken later zijn er 4 jongen geringd.

Geringd op 24-5-2016 in Hellendoorn als nestjong. Teruggevangen op 27-5-2019 in Schalkhaar in een nestkast broedend op 4 pullen. 4 Jongen geringd. Afstand 16 km.

Geringd op 14-6-2018 in Wijhe als nestjong. Teruggevangen op 31-5-2019 broedend in een nestkast in Diepenveen. Dit nest is helaas mislukt. Afstand 11 km. Geringd op 16-6-2010 (!) als nestjong in Terwolde. Teruggevangen op 7-6-2019 in een nestkast in Steenkamer. Het vrouwtje heeft hier 2 jongen grootgebracht. Afstand 6 km.

Men mag wel stellen dat dit een dame is op leeftijd. De gemiddelde levensverwachting van een steenuil is 2 à 3 jaar, dat wordt medebepaald door het hoge sterftecijfer in het 1e levensjaar. De hoogste in Nederland vastgestelde leeftijd is echter maar liefst 15 kalenderjaar (Stroeken & Van Harxen, STONE)

We willen graag meer inzicht krijgen in de verspreiding en broedsucces van de steen- en kerkuil.

Dus mocht een lezer weten waar in de omgeving van Diepenveen, Epse, Wilp en/of Steenkamer steen- en/of kerkuilen zitten, geef het a.u.b. aan ons door. U kunt ons mailen via uilen@vwg-deijsselstreek.nl, hartelijk dank!

Tot volgend jaar!

Anne Buijtenhek

Blauwborst. Foto Ab Winkelman

Tuinvogelplezier 4

Verenverwarring 3, Jong en Volwassen Verenklee.

Beste IJsvogellezers en -lezeressen, via deze lentecolumn vlieg ik weer bij jullie binnen.

DE WINTER IS NIET EENS BEGONNEN OF LOOPT ALWEER TEN EINDE

Terwijl ik dit schrijf is het nog winter, maar van winterweer is weinig te merken geweest. Gelukkig voor de vogels want ze hadden minder moeite om eten te vinden en minder energie nodig om zich warm te houden.

Tikkie egoïstisch, maar wel wat jammer voor mij, als tuinvogelaar. Vorige keer schreef ik uit te zien naar de schuwere tuinvogels die in de winter toch de bebouwing opzoeken. Helaas, ook deze winter konden ze het af zonder het extra voer in mijn tuin.

Echter, begin februari dacht ik een Waterhoen in de tuin te zien. Fout! Het waren er drie! Ze paradeerden langs mijn terrasdeur, hebben de hele tuin door gesnuffeld en belandden uiteindelijk, als de drie kleine kleutertjes, bovenop mijn schutting.

3x waterhoen

Een Meerkoet in mijn tuin, nou, die zijn best brutaal. Zelf ervaar ik het Waterhoen toch als de schuwere watervogel binnen de bebouwing. Ik denk dat ze door de storm Ciara richting mijn tuin geblazen zijn, een andere verklaring heb ik niet. Enfin, de teller voor in mijn tuin gespotte vogels staat nu op 39.

Verder was het een saaie, zachte winter. De trekvogels, die 's winters naar warmere oorden trekken, zijn deze winter vaak hier gebleven. Diegenen die toch wegtrokken, zijn wellicht alweer terug, of anders onderweg naar hier. Daarnaast zijn de volwassen vogels al getooid in hun zomerkleed (zie ook mijn vorige column) en komt het liefdesspel al op gang. Dus als jullie dit lezen, hebben jullie wellicht de eerste jonge vogel al gespot.

JONGE TUINVOGELS

De meeste tuinvogels zijn geen nestvlinders, maar nestblijvers. Na het ei te verlaten, blijven ze nog een tijd in het nest, zijn niet zelfredzaam en ook niet zo leuk en donzig om te zien als de meeste pullen van nestvlinders, waaronder diverse weide- en watervogelsoorten.

Van die pas uitgekomen kale tuinvogels heb ik geen foto's. Uiteindelijk krijgen ook zij wel een donzig uiterlijk, maar dat proces speelt zich vaak nog buiten ons zicht af. Hooguit zien we aan de volwassenen die druk heen en weer vliegen met voedsel, dat er al jonge tuinvogels moeten zijn.

Koolmees met rups

VERSCHIL VERENKLEED: JUVENIEL vs. ADULT (jong versus volwassen).

Behalve het verschil tussen man en vrouw, kan ook het verschil tussen winter- en zomerkleed bij het herkennen van vogels voor verwarring zorgen. (Zie mijn vorige twee columns) Daarnaast is er dus ook nog verschil tussen het verenkleed van jong en oud. Veelal heeft het jong een minder duidelijke tekening (dat is veiliger, ze vallen minder op) en is nog wat donziger. Eventuele geslachtsverschillen zijn nog niet zichtbaar en de veren van vleugels en staart zijn vaak korter.

Bij de geel getinte mezen is de tekening al wel aanwezig, maar anders van kleur. De jongen zijn vooral geler.

Bij de Koolmees is het wit in de nek, op de wangen en aan de vleugel bij de jongen zachtgeel. Daarnaast is het glimmend koolzwart op de kop nog wat dof grijs.

Ook bij de jonge Pimpelmees is het wit van de kop nog geel, bovendien is het pimpelblauw van de kop nog licht grijs.

Meer verschil qua tekening tussen oud en jong is bijvoorbeeld duidelijk bij de Roodborst. Bij de juveniele Roodborst ontbreekt nog veel rood en wit.

Koolmees juveniel

Heggemus juveniel

Pimpelmees juveniel 3 x en adult

Bij alle jonge tuinvogels is sowieso de snavelkleur afwijkend van die van de ouders. Veelal geel, lekker opvallend, net als hun keel, zodat pa en ma weten waar ze hun voer moeten laten. Iedereen zal dat beeld wel herkennen bij jonge Huismussen die gevoerd worden.

Huisemus pa voert juveniel

Roodborst juveniel

Niet te verwarren met de Heggemus, waarbij het kenmerkend leigrijs op kop, borst en buik ontbreekt. Daar valt echter de geel-rode snavel op.

Bij sommige soorten is er wel een heel specifiek verschil tussen jong en oud. Zoals bij de Grote Bonte Specht.

Het jong heeft niet alleen grijs-zwarte streepjes op de witte buik waar de volwassen vogel een effen witte buik heeft, maar het heeft ook een minder ontwikkelde zwarte koptekening. En een opvallende, rode vlek op zijn voorhoofd die later helemaal verdwijnt. Bij het mannetje wordt dat een rode plek achter in de nek terwijl de kop van het vrouwtje zwart-wit getekend is.

Ook hier dekt het woord "verenkleeft" dus niet echt alle verschillen in het uiterlijk tussen juveniel en adult.

Grote bonte specht pa voert juveniel

2 x spreeuw juveniel

Navenant de jonkies ouder worden gaan ze natuurlijk meer en meer op hun ouders lijken. Op het laatst zijn de verschillen miniem. De jonge Spreeuw is een uitzondering, de jonge Spreeuw lijkt met zijn beige-grijze veren niet op zijn ouders. Zelfs tot ver in de herfst houdt hij een beige-grijze kap en blijft daardoor toch te onderscheiden van de volwassene Spreeuw.

Appelvink juveniel

Spreeuw juveniel

Als toetje, een exotische verrassing: de jonge Appelvink. Die herken je wellicht de eerste keer niet als een jonge inheemse vogel, maar daarna vergeet je hem nooit meer.

Hopelijk zien we de komende maanden verrassend veel, jong, gevederd grut.

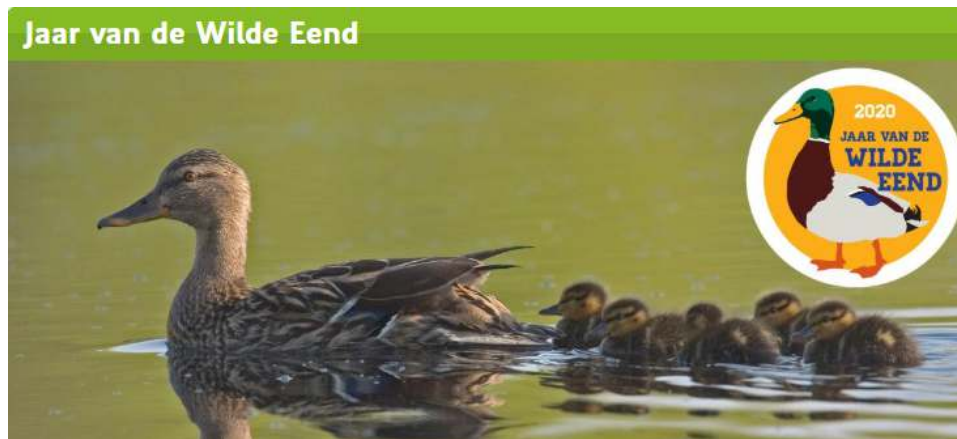
Ik wens jullie dan ook veel Tuinvogelplezier,

Janneke Huismus

Het jaar van de Wilde Eend

2020 is het jaar van de Wilde Eend. Uit de laatste gegevens van Sovon blijkt dat de populatie de laatste 10 jaar met 25% is afgenomen. Vooral vrouwtjes Wilde Eenden blijken gevoelig voor predatie op het nest.

De Wilde Eend is zo gewoon, dat we nauwelijks in de gaten hadden dat het er de laatste decennia langzaam steeds minder werden. Toch is sinds 1990 al ongeveer 30 procent van onze broedpopulatie verdwenen. De winteraantallen, bestaande uit Nederlandse standvogels en wintergasten van elders, vertonen een vergelijkbare afname.

Eerdere analyses laten zien dat er geen sprake is van verhoogde sterfte van de volwassen vogels of een afname van het nestsucces. Over de overleving van de kuikens bleek echter nagenoeg niets bekend te zijn. In 2020 zetten Sovon en Vogelbescherming Nederland deze bekende vogel samen in de schijnwerpers in het Jaar van de Wilde Eend.

Eendenkuikens

De Wilde Eend is één van de bekendste watervogels. Naar schatting leven er tussen de 200.000 – 300.000 broedparen in ons land. Ondanks dat je Wilde Eenden nog steeds overal kunt tegenkomen, neemt de soort al enkele decennia af. De vraag is waarom een soort die zich zo goed aan kan passen aan mensen en ogenschijnlijk weinig eisen aan zijn omgeving stelt, toch achteruitgaat. Een analyse uit 2015 wijst in de richting van een te lage overleving van eendenkuikens. Worden ze steeds vaker opgegeten, is er te weinig voedsel voor ze?

In het Jaar van de Wilde Eend gaan we daarom vooral naar de kuikenfase kijken. Het betreft een uitbreiding van een reeds in 2016 opgestart 'citizen science-project'. Hoeveel jonge eendjes worden er uiteindelijk groot? Met de hulp van het publiek willen we meer gegevens verzamelen om deze vraag te beantwoorden. Vogel-lars kunnen ook helpen bij enkele andere activiteiten.

Hoe kun je meedoen?

1. Kuikenstudie

Begin 2020 lanceren we een vernieuwde versie van de app KuikenTeller. Door gezinnetjes (toompjes) Wilde Eenden met kuikens te volgen en het aantal kuikens telkens te tellen, verzamel je waardevolle informatie. Je kunt ook gegevens over Krakeenden en 'Soepeenden' invoeren.

Lees meer op <https://www.sovon.nl/content/kuikenstudie-jaar-van-de-wilde-eend>

2. Man/vrouwverhoudingen

Bij een aantal eendensoorten lijkt er een scheve man/vrouwverhouding te zijn. Je ziet, althans in ons land, vaak veel meer mannetjes dan vrouwtjes. In het algemeen overwinteren vrouwtjes zuidelijker dan mannetjes. Daarnaast zouden vrouwtjes gevoeliger zijn voor sterfte tijdens het broeden en meer geschoten worden. Maar bij deze scheve verhoudingen staan nog veel vragen open. Hangt deze bijvoorbeeld samen met de achteruitgang van diverse eendensoorten? Om erachter te komen hoe deze verhouding bij de Wilde Eend is, vragen we mensen om het aantal mannetjes en vrouwtjes in groepen Wilde Eenden te turven en door te

geven. Lees meer op <https://www.sovon.nl/nl/content/manvrouw-verhouding-jaar-van-de-wilde-eend>

3. Populatiemodel

Om te kunnen berekenen welke factoren beperkend zijn voor de broedpopulatie van de Wilde Eend willen we een populatiemodel bouwen. De kuikenoverleving is daar een onderdeel van, net als inzicht in de man/vrouwverhouding maar ook alle andere demografische processen. Daarom stimuleren we vogeltellers om ook in de lopende meetnetten van Sovon extra op de Wilde Eenden te letten. Denk bijvoorbeeld aan het volgen van legsels, het ringen van vogels en het Meldpunt Dode Vogels:

<https://www.sovon.nl/nl/content/vogel-en-zoogdiersterfte>

Bron: Sovon

Gezocht de eigenaar van deze vingers

Wil iedereen deze foto eens goed bekijken. Hij is gemaakt zaterdag 25 januari bij de Duursche Waarden. Links onderaan zie je een kijker die heel bevallig wordt vastgehouden door een aantal vingers. Nu is bij ons de vraag gerezen van wie deze vingers zijn. In ieder geval niet van Mieke, Monique, Coby of Ada, dat lijkt technisch haast niet mogelijk.

Wil de eigenaar van de vingers zich melden, als beloning krijg je de foto.

Mail je reactie naar: e.somhorst@hotmail.com

Van de redactie

Informatie vogelwerkgroep "De IJsselstreek"

Vogelwerkgroep "De IJsselstreek" is een actieve vrijwilligersorganisatie, die zich sinds 1967 bezig houdt met de bescherming van vogels in het IJsselgebied tussen Wijhe en Zutphen.

De activiteiten van de werkgroep bestaan onder meer uit cursussen, nestkast onderhoud, inventarisaties en tellingen van soorten en speciale gebiedsinventarisaties.

Maandelijks vindt een ledenbijeenkomst plaats in de Ulebelt, Maatmansweg 3 7425 NC Deventer. (niet in de maanden juli en augustus!). Aanvang ledenbijeenkomst is 20:00 uur.

Ook zijn er maandelijks excursies. Zie achterzijde van dit blad excursies en activiteiten.

Lid worden: Mail het secretariaat vwgijsselstreek@gmail.com en geef je naam, adres en telefoonnummer(s) door. De kosten voor het lidmaatschap bedragen €14 per jaar te voldoen na verzoek van de penningmeester.

ABN-AMRO bank: rekeningnummer IBAN NL28ABNA0470387297 t.n.v. vogelwerkgroep "De IJsselstreek"

Contactpersonen:

Informatie oevervaars: Henk Hietbrink, 0575-491992

WOP onderzoek en publicaties: Marlies Ellenbroek: hengforden@planet.nl

Kolonievogels Piet Schermerhorn, pschermerhorn@concepts.nl

Steenuilwerkgroep: Anne Buytenhek: anne2205@gmail.com

Kwartelkoning: Wil Gerritse, wilgerritse022@gmail.com, 06 47912291

Roofvogelwerkgroep Deventer: Johannes Bouwhuizen: j.bouwhuizen@gmail.com

Waarnemingen: Jeroen Kuipers, jkuipers01@gmail.com

Junior Vogelclub: Mark Hoksberg, 06-24129174

Watervogeltelling: Ellen Somhorst, e.somhorst@hotmail.com

Invulling programma ledenavond: Harry Dijkerman, harry-dijkerman@zonnet.nl

Gewonde vogels: St Vogelasiel Noah, Halle, 0314-390027

E. vd Werf, Kampen, 06-22604478

Internetsite: www.vwg-deijsselstreek.nl

Contactadres: vwgijsselstreek@gmail.com

 Facebook: Vogelwerkgroep de IJsselstreek Deventer <https://www.facebook.com/groups/vwgdeijsselstreek/>

Aanleveren kopij

Inleveren kopij voor volgende editie (Nr. 96) van de IJsvogel, uiterlijk 20 juni 2020 bij Ellen Somhorst (e.somhorst@hotmail.com)

Alléén tekst mag met opmaak in Word aangeleverd worden! Zonder foto's en tabellen dus! Teksten mogen niet langer zijn dan 850 woorden. Foto's en tabellen moeten apart aangeleverd worden in jpeg-formaat, niet groter dan 1 Mb

Coverfoto's met een minimale paginabreedte van 2000 pixels en minimaal 2 Mb groot aanleveren bij de redactie!

Bij foto's graag in de titel van het bestand de naam van het artikel waar de foto bij hoort vermelden (b.v. IMG445-IJsvogel). Dan is het voor de redactie makkelijker om de juiste foto's bij het juiste artikel te krijgen.

Zowel tekst als foto's voorzien van bron/naamsvermelding. Artikelen en foto's zonder bron- of naamsvermelding of die op een andere manier niet voldoen aan bovenstaande eisen zullen niet geplaatst worden!

Maatregelen Coronavirus

Naar aanleiding van alle maatregelen omtrent het coronavirus is deze agenda volledig onder voorbehoud! Kijk voor elke activiteit op de website of er veranderingen of annuleringen zijn!

Excursies en activiteiten

30 mei	Lendevallei Wolvega. Organisatie Rennie Veldhuizen
3 juni	Ledenavond. Afsluiting seizoen
20 juni	Bargerveen. Organisatie Tineke Hirschler
4 juli	Markerwadden. Organisatie Harry Dijkerman & Elma Vonk
22 augustus	Lauwersmeer
2 september	Ledenavond. Vakantiefoto's
26 september	Ringbaan Hackfort. Organisatie Gerard Boogaert

Watervogeltelling is altijd met de fiets vanaf de spoorbrug aan de kant van Deventer naar het pontje bij Gorssel. Vertrektijden zie website agenda.

Aanmelden excursies via de website: <https://vwg-deijsselstreek.nl/>

Hier vind je ook alle info en vertrektijden over de excursies.

Inschrijven excursies kan vanaf de 1ste van de maand tot 2 dagen voor de excursie!

Bij vervoer per auto wordt de brandstof met de bestuurder verrekend op basis van 0,20 cent per kilometer! Vertrek excursies bij de voormalige Tropische Landbouwschool, hoek Centuurbaan – Brinkgreverweg.

Ben je verhinderd meld je dan af via e-mail of telefoon bij een van de excursieleiders! Op de dag van de excursie zelf uitsluitend telefonisch afmelden! Info hierover zie bij de desbetreffende excursieinfo op de website.

Tapuit. Foto Harry Dijkerman